

**Акт лісопатологічного обстеження
з метою визначення санітарного стану насаджень**

20 жовтня 2020 р.

м. Харків

Комісія у складі провідного інженера – лісопатолога відділу діагностики ДСЛП «Харківлісозахист» Бабаджанян М.І.; головного спеціаліста відділу організації охорони і захисту лісу, мисливського господарства та охорони праці ХОУЛМГ Дрібнохода Є.В.; провідного інженера охорони та захисту лісу ДП «Харківська ЛНДС» Іванова С.І. в присутності лісової охорони Дергачівського, Південного та Липецького лісництв провели лісопатологічне обстеження на загальній площі **500,0 га**.

В результаті обстеження встановлено наступне:

Дергачівське лісництво:

№ квартала	№ виділ	Площа, га	Склад насадження	Вид запланованих заходів	Причини призначення
14	1	10,4	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
14	3	3,1	8Дз1Лпд1Клг	ВРС	Стовб та ком. гнилі
14	4	0,9	9Сз1Акб	ВРС	Стовб та ком. гнилі
47	1	16,5	9Дз1Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
53	1	5,3	10Дз+Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
53	2	5,2	10Дз+Клп	ВРС	Стовб та ком. гнилі
53	3	0,7	10Дз+Клп	ВРС	Стовб та ком. гнилі
53	6	2,4	10Дз+Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
53	7	1,8	10Дз+Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
71	2	2,6	8Д1Яз1Клп	ВРС	Стовб та ком. гнилі
71	3	2,5	10Дз+Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
72	3	9,3	10Дз+Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
73	4	21,9	10Дз+Яз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
82	3	14,7	10Дз+Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
82	4	4,2	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
87	1	24,2	8Дз2Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
88	1	21,5	8Дз1Яз1Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
88	2	0,4	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
91	4	5,8	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
129	2	9,1	7Дз2Яз1Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
146	2	10,8	7Дз2Лпд1Яз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
146	4	12,1	7Дз2Лпд1Яз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
191	2	3,0	10Дз+Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
201	3	7,2	6Дз2Яз2Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
208	6	5,3	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
208	7	3,3	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
208	9	0,3	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
278	1	13,5	7Дз2Лпд1Яз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
278	5	15	5Дз3Яз2Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
278	6	2,3	5Дз5Яз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
278	7	0,8	4Дз6Яз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
287	1	12,5	8Дз1Яз1Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
287	4	2,8	7Дз2Яз1Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі

Вище зазначені насадження характеризуються погіршенням санітарним станом, внаслідок прямого та опосередкованого впливу сукупності чинників різного характеру, серед яких найбільш впливовим є розповсюдження інфекційних захворювань, що викликають кореневі та стовбурові гнилі, такі як - опеньок осінній (*Armillaria mellea*) - викликає білу заболонну гнилизну коренів та комлевої частини стовбура дуба; сірчано-

жовтий трутовик (*Laetiporus sulphureus*) - викликає буру деструктивну ядрову стовбурову гниль дуба, ясеня, клена; несправжній дубовий трутовик (*Phellinus robustus* (Karst.)- викликає жовто-білу строкату ядрову гнилизну ; справжній трутовик (*Fomes fomentarius*) – викликає білу корозійну ядрову - заболоневу стовбурову гниль дуба, липи, клена, ясеня та інших порід. При проведенні лісопатологічного обстеження відмічається всихання ясеня звичайного про що свідчить відмирання окремих гілок дерева (суховершинність), ураження листової пластини, інфіковані пагони поточного року відмирають. У місцях проникнення збудника на великих гілках некротичні виразки або пухлини. що дає змогу припустити - причиною всихання є хвороба *хараловий некроз* - збудник патоген *Hymenoscyphus fraxineus*.

Крона дерев клену *ясенелистого та гостролистого* ажурного вигляду в зв'язку з зменшенням кількості та розмір листя. На зрізах деяких пагонів помітно побуріння провідних судин, що дає змогу припустити, що причиною всихання є вертицильоз, або *вілт* (збудник інфекційного захворювання - гриб *Verticillium albo – atrum* і *Verticillium dahliae*). Вілт, або вертицильозне в'янення, викликає ослаблення і загибель рослин за порівняно короткий період. Збудник вілту клена зберігається у ґрунті і спроможний за сприятливих умов уражувати дерева клена будь – якого віку через різноманітні механічні пошкодження кореневої системи або кореневої шийки. Гриб викликає повне або часткове відмирання коренів, яке поширюється від кореневої шийки і супроводжується руйнуванням деревини. Тому всохлі дерева легко вириваються з ґрунту. Деревина ураженого дерева набуває світло-зеленого, зеленувато – чорного або оливкового кольору.

Також, в насадженнях має місце ураженість дерев раковими та судинними захворюваннями: туберкульоз, або бактеріальний рак ясеня (збудник - фітопатогенна бактерія *Pseudomonas syringae* pv.savastanoi), поперечний рак дубу (збудник бактерія *Pseudomonas quercus* Schem.).

Характер всихання переважно дифузного типу.

В обстежених насадженнях відмічено значну кількість дерев з плодовими тілами вище зазначених дерево руйнівних грибів, а також вітровальні дерева, та дерева з нахилом стовбурів понад 30° від вертикальної осі внаслідок ураження частин коріння.

Дерева V- VI категорії фізіологічного стану заселені короїдами (*Xyleborus monographus*), златками (*Agrilus* sp), вусачами (*Mesoscurculionoides*). Район поселення даних видів простирається від окоренкової частини до 1,5 – 2,0 м довжини стовбура.

Висока шкода чинність зазначених хвороб обумовлена типами гнилей, які призводять до деструктизації живої частини стовбурів , а також до значної втрати технічної якості деревини. Ушкоджені гнилевими хворобами дерева втрачають стійкість до вітровалів та буреломів. Крім того, важливою негативною властивістю збудників інфекційних хвороб є здатність до перенесення з хворих дерев на здорові при безпосередньому контакті, за допомогою вітру, води, тварин, людини та іншими шляхами.

До несприятливих чинників впливу на лісостан в сучасних умовах належать: вегетаційне походження насаджень, різке коливання погодно-кліматичних умов в останні роки , коливання режиму зволоження ґрунту та інш.

Південне лісництво:

№ квартала	№ виділ	Площа, га	Склад насадження	Вид запланованих заходів	Причини призначення
8	1	17,3	8Дз1Лпд1Клп	ВРС	Стовб та ком. гнилі
19	1	13,1	9Дз1Лпд+Клп	ВРС	Стовб та ком. гнилі
19	2	9,9	8Дз1Лпд1Клг	ВРС	Стовб та ком. гнилі
19	3	0,4	7БпЗЯз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
48	1	26,1	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
49	1	19,3	10Дз+Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
63	5	3,4	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
67	1	21,8	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі

70	1	1,2	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
70	3	4,6	4Дз3Лпд3Бп	ВРС	Стовб та ком. гнилі
88	2	2,1	:Яз3Клг!Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
100	6	1,0	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
101	2	2,7	7Дчр2Лпд1Клг	ВРС	Стовб та ком. гнилі
110	1	15,3	9Дз1Яз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
110	2	8,1	9Дз1Клг	ВРС	Стовб та ком. гнилі
123	9	3,6	8Дз2Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі

В результаті проведеного обстеження вище зазначених ділянок, встановлено, що насадження уражені комплексом інфекційних захворювань. Характер всихання в межах обстеженої площі переважно середнього ступеню. Виявлено ураження несправжнім дубовим трутовиком; трутовиком звичайним; несправжнім осиковим трутовиком; сірчано-жовтим трутовиком; вертицильозним в'яненням про, що свідчить наявність сухостою, плодові тіла на стовбурах, всихаючи та всохлі водяні пагони. Деревя ІУ-УІ категорії фізіологічного стану заселені комахами – ксилофагами. Присутні дерева зі зламаними стовбурами, вершинами, дерева з нахилом 30° і більше від вертикальної осі, дерева з ознаками пошкодження стовбурів низькими температурами (морозобоїни), що призводить до ураження дерев інфекційними захворюваннями та сприяють їх подальшому розповсюдженню

Липецьке лісництво:

№ квартала	№ виділ	Площа, га	Склад насадження	Вид запланованих заходів	Причини призначення
39	6	12,4	8Дз2Клп+Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
39	10	9,1	9Дз1Лпд	ВРС	Стовб та ком. гнилі
48	2	42,1	7Дз3Яз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
80	1	26,7	9Дз1Клп	ВРС	Стовб та ком. гнилі
90	3	1,0	8Дз1Лпд1Ос	ВРС	Стовб та ком. гнилі
91	2	2,0	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
91	3	3,8	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі
91	4	1,3	10Дз	ВРС	Стовб та ком. гнилі

Обстежені насадження характеризуються погіршеним санітарним станом, внаслідок прямого та опосередкованого впливу сукупності чинників різного характеру, серед яких найбільш впливовим є розповсюдження інфекційних захворювань, що викликають кореневі та стовбурові гнилі, такі як - опеньок осінній (*Armillaria mellea*) - викликає білу заболонну гнилизну коренів та комлевої частини стовбура дуба, сірчано-жовтий трутовик (*Laetiporus sulphureus*) - викликає буру деструктивну ядрову стовбурову гниль дуба, ясеня, клена; несправжній дубовий трутовик (*Phellinus robustus* (Karst.) - викликає жовто-білу строкату ядрову гнилизну стовбурів дуба; справжній трутовик (*Fomes fomentarius*) – викликає білу корозійну ядрову - заболоневу стовбурову гниль дуба, липи, клена, ясеня та ін. Даний факт підтверджується наявністю ряду зовнішніх патологічних ознак у дерев, що було виявлено на момент обстеження: на стовбурах плодові тіла дереворуйних грибів, всихання верхівок та скелетних гілок крони, чисельні водяні пагони, що частково всихають, ярко виражену ажурність крон дерев через здрібнення листової пластини, наявність вітровальних дерев поточного року та минулих років, Під корою деяких дерев виявлено плівки міцелію та ризо морфи опенька осіннього. Деревя з категорії всихаючи та всохлі (IV–VI) мають ознаки життєздатності комах ксилофагів.

Характер всихання в межах обстеженої площі переважно дифузний, з тенденцією переходу до групового.

Також при обстеженні відмічено порушення нормального розвитку дерев, що виникли під впливом різних факторів зовнішнього середовища без участі патогенних організмів: розтріскування стовбурів через дію низьких температур повітря (морозобоїни), злам верхівок та стовбурів (вітровали та ін.), ушкодження блискавкою, тощо.

Висновки та рекомендації:

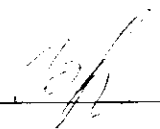
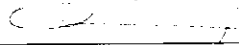
Відповідно до результатів обстеження та керуючись «Санітарними правилами в лісах України» затверджених в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 р. №756) пп. 3 - 6, 9,10,12-26 зазначені насадження потребують заходів з поліпшення санітарного стану – вибіркові рубки санітарні (у 2021 р.) з вилученням з деревостанів аварійних, сухостійних, дерев з плодовими тілами дереворуйних грибів, відмираючи, заселених стовбуровими шкідниками, дуже ослаблених дерев.

Акт складено в 3-х примірниках

ДСЛП «Харківлісозахист»

Харківське ОУЛМГ

ДП «Харківська ЛНДС»

 М.І. Бабаджян
 С.В. Дрібноход
 С.І. Іванов